

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41.373
81'255.4
811.112.2'267.6:630
DOI: 10.5937/zrffp56-59374

МОГУЋНОСТИ ПРЕВОЂЕЊА ЈЕЗИКА СТРУКЕ НА ПРИМЕРУ (АНАЛИЗЕ) ПРЕВОДА КЊИГЕ *DAS GEHEIME LEBEN DER BÄUME* – ТАЈНИ ЖИВОТ ДРВЕЋА

Мирјана Ј. ЗАРИФОВИЋ ГРКОВИЋ¹

Ивана Д. ПАЈИЋ КОПИЛОВИЋ²

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за германистику

Нови Сад (Србија)

¹ mirjana.zarifovic@ff.uns.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-2774-4507>

² ivana.pajic@ff.uns.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0001-9449-2488>

Примљен: 8. 6. 2025.
Прихваћен: 25. 3. 2026.

МОГУЋНОСТИ ПРЕВОЂЕЊА ЈЕЗИКА СТРУКЕ НА ПРИМЕРУ (АНАЛИЗЕ) ПРЕВОДА КЊИГЕ *DAS GEHEIME LEBEN DER BÄUME – ТАЈНИ ЖИВОТ ДРВЕЋА*

Кључне речи:
преводиачке
технике;
транслатологија;
стручна
терминологија;
језик шумарства;
немачки језик;
српски језик.

Сажетак. Књига *Das geheime Leben der Bäume* (2015) преведена је 2017. године на српски језик, *Тајни живот дрвећа*, и представља релевантан материјал за анализу јер је језик проткан бројним стручним терминима из области шумарства. Циљ рада је приказивање могућности, начина превођења и преводиачких техника које су примењене приликом преношења језика струке у преведеном тексту. Рад припада области контрастивне лингвистике и транслатологије, а примењене методе су контрастивна и дескриптивна анализа. Корпус рада ексцерпиран је из оригинала на немачком језику и превода на српски језик. Полазни језик је немачки.

Увод

Петер Волебен је вероватно најпознатији немачки инжењер шумарства којег је, између осталог, прославила његова најпознатија књига, објављена 2015. године, *Das geheime Leben der Bäume*, преведена на бројне језике. Године 2017. књига се појавила и на српском језику у преводу Мирјане В. Поповић – *Тајни животи дрвећа*. Овај светски бестселер се жанровски одређује као популарна наука, едукативна књига и публицистика, а занимљива је за посматрање превода, између осталог, због стручне терминологије уткане у свакодневни говор како би се тема приближила читаоцима. Управо због стручне терминологије, али и употребе термина које је сковао сам аутор, превод сигурно није био мали подухват и интересантан је за анализирање. Рад припада области контрастивне лингвистике и транслатологије, а циљ је приказивање и анализирање могућности и техника коришћених за превођење и преношење стручне терминологије, као и указивање на одређене проблеме. Примењене методе су дескриптивна и контрастивна анализа. Корпус је ексцерпиран из оригинала на немачком језику и превода на српски језик, а обухвата 171 лексему оригинала и њихове преводе на српски језик, при чему се неке од лексема понављају, али су такве лексеме анализиране само у оним случајевима када су забележени различити преводи исте лексеме. Узимајући у обзир обим рада приказани су само репрезентативни примери којима се илуструју могућности и преводачке технике примењене приликом превођења језика струке.

Теоријски оквири

Природни језици показују висок степен варијабилности и интерне стратификације, која је условљена њиховим друштвеним и културним функцијама. Дисциплинарно (професионално) раслојавање језика манифестује се у зависности од комуникацијског контекста, што укључује тематски оквир дискурса, друштвени и социолингвистички профил говорника и

саговорника, просторне и временске координате комуникације, као и конкретну ситуацију употребе. На избор језичких средстава утиче и намера комуникације, односно функционални стил, као и област друштвеног живота, рада или стваралаштва у оквиру које се језик активира (Radovanović, 2003, стр. 165–166). С обзиром на то да је у датој анализи реч о делу које из своје професионалне визуре пише инжењер шумарства, не чуди то што је језик дела прожет стручним терминима као једном од карактеристика дисциплинарног или професионалног раслојавања. Језик струке и језик науке као варијетете дисциплинарног раслојавања није једноставно дефинисати, јер долази до преплитања језика струке и језика не-струке, када се, на пример, део стручног вокабулара употребљава у свакодневном говору, али су садржине многих стручних израза само делимично познате свим говорницима одређеног језика (Veith, 2005, стр. 85–86). Према Лефлеру (Löffler, 2005, стр. 104–106), језик науке и језик струке су хипероними за читав низ варијетета који се употребљавају у различитим областима наука и професионалних дисциплина, а чије су главне језичке одлике, између осталих, висок степен употребе именица и номиналних израза, употреба скраћеница, неологизама, декомпонованих предиката и једноставних реченичних конструкција, што се може приметити да и аутор књиге *Das geheime Leben der Bäume* у значајној мери користи. Језик овог дела не може се окарактерисати само као *језик сѝруке*, али је прожет бројним терминима који припадају језику шумарства³, те ће такви примери бити предмет рада. У раду неће бити испитиване особености језика струке већ ће стручни појмови бити посматрани са становишта превођења, односно анализираћемо могућности и начине превода стручних термина, тј. примењене технике превођења.

Преводаилачке ѝтехнике представљају, заправо, резултат поступака који се примењују приликом превођења. Павловић (Pavlović, 2015, стр. 56) указује на то да се у обележавању оваквих преводаилачких решења аутори служе различитим терминима, као што су: *ѝосѝуѝици*, *сѝраѝѝеѝије*, *ѝтехнике* и *меѝѝоде*. Неки аутори праве и јасне разлике између ових термина. Тако Хлебѝ под *ѝреводиличким меѝѝодом* подразумева „начин на који преводалац поступа са читавим текстом. Другим рѝима, под тим термином се подразумева стратегија на макро нивоу” (2017, стр. 9), те разликује симултано,

³ Важно је истаћи да одређени термини који се појављују у корпусу не припадају искључиво домену шумарства већ обухватају и појмове из других природних наука. Шумарска терминологија и професионални жаргон шумарства састоје се од стручних израза пореклом из више међусобно повезаних дисциплина, нпр. дрвне индустрије, пољопривреде, биологије и екологије. Овакву интердисциплинару природу стручног лексикона потврђује и *Forstliches Glossar* који је саставио *Deutscher Forstverein e. V.* (n.d.), а који обухвата термине који премашују ужу стручну област шумарства. У раду су анализирани и преводи термина из домена ботанике или зоологије који нису изразито фреквентни како у немачком, тако ни у српском свакодневном говору.

консекутивно превођење и слободан и дослован превод. *Технике* су, према овом аутору, преводиочево поступање са реченицама или мањим језичким јединицама у ситуацијама у којима преводилац може да одабере еквивалент између више јединица у циљном језику за одређену јединицу полазног језика.⁴ *Преводилачки њосџуџи* су преводиочева поступања са реченицама или мањим језичким јединицама у оним ситуацијама када у циљном језику не постоји могућност одабира еквивалента за јединицу полазног језика, односно то је аутоматски поступак који налажу особености циљног језика због којих преводилац и нема другог избора. У раду ћемо користити термин *џреводиличке џтехнике*, у складу са схватањем Бориса Хлебеца тог појма, уз напомену да ће бити приказани и примери у којима постоји одговарајући еквивалент у циљном, српском језику (без могућности одабира између више еквивалената), али пошто је реч о превођењу стручних термина, интересантно је приказати такве примере и могућности језика.

Транслатологија је релативно млада научна дисциплина (иако се расправе о превођењу воде од античког доба), те су преводилачке технике са теоријско-прагматичког аспекта постале тема интересовања аутора педесетих година XX века. Од тада до данас многи аутори су на различите начине именовали и дефинисали мање или више сличне или исте појаве у превођењу. Неки од аутора који су се бавили или се баве преводилачким техникама су Вине и Дарбелне, Балцерзан, Кетфорд, Честерман, Бејкер, Хлебец и др. У раду се не полази од класификације одређеног аутора, већ су на датом корпусу утврђене технике које су неки од наведених аутора описали. Стога не дајемо преглед техника које одређени аутори препознају, већ ћемо, полазећи од уочене појаве, дефинисати саму технику.⁵

⁴ Хлебец (2017, стр. 9) напомиње да се термин *џреводиличке џтехнике* може користити и за означавање одабира медијума комуникације уз употребу одговарајућег чула, па су у том смислу посебне технике усмено и писано превођење, превођење знаковним језиком, Брајевом азбуком, људско и машинско превођење.

⁵ Ваљало би још једном нагласити да ради једнообразности користимо термин *џтехника* чак и у случајевима када аутори на које се позивамо користе термин *сџираџџеџија*, јер ти аутори схватају појам *сџираџџеџија* на исти начин на који се схвата појам *техника* у овом раду.

Мојћносћи љревођења језика сћруке на љримеру (анализе) љревода књиге Das geheime Leben der Bäume – Тајни живот дрвећа

Анализа љревода

Иако се термин *еквивалентносћ*⁶ може разумети на различите начине⁷, користићемо га за означавање оних случајева у којима за стручни термин немачког језика постоји еквивалентна јединица у српском језику. С обзиром на то да се анализирају пре свега појединачне лексеме (али се оне на одређеним местима морају посматрати у ширем контексту), незахвално би било користити термине попут *дословној љревода*, јер је код неких лексема реч о „парњаку” у српском језику, с тим да се тај парњак може реализовати на различите начине – у виду истог или пак различитог степена стручности, али и у виду интернационализма, калкова и других начина остваривања еквиваленције.

Приликом превођења можемо да претпоставимо да је најмање проблема било са терминима који су интернационализми и који су већини читалаца мање или више познати из обавезног образовања. Значајан број оваквих примера не чуди, с обзиром на то да је реч о природној науци, а само неки су: *Chlorophyll, Fotosynthese, Humus, Akazien, Ethylen, Salicin, Reproduktion, Kambium, Myzel, das radioaktive Cäsium, Osmose, Terpene, Lignin, Anthocyane, Phytonzide* (Wohlleben, 2015, стр. 9, 10, 12, 14, 15, 16, 25, 46, 51, 52, 57, 97, 103, 131, 199) – *хлорофил, фотјосинћез[a], хумус, акације, ећилен, салицин, рејродукција, камдијум, мицелијум, радиоакћивн[u] цезијум, осмоза, ћер-ћен[u], лићнин, анћиоцијани, фћићионциди* (Voleben, 2017, стр. 13, 15, 16, 19, 19, 21, 30, 54, 60, 62, 67, 110, 116, 144, 215).

⁶ Појам *еквивалентносћ*, иако неизбежан, може бити веома проблематичан како за дефинисање тако и за анализирање. Полазећи од схватања Костић-Томовић (Kostić-Tomović, 2017, стр. 68), према којем се у савременим теоријама превођења еквивалентност не успоставља на нивоу појединачних лексема, већ на нивоу целокупног текста, у овом раду приказ преводилачких техника, као и идентификација евентуалних преводилачких изазова и начина њиховог решавања, заснива се на анализи конкретних примера – стручних термина у полазном и/или циљном језику – уз константно уважавање ширег контекста и целовитости преведеног дела.

⁷ Костић-Томовић (Kostić-Tomović, 2017, стр. 61, 65) указује на то да у лингвистичкој теорији еквивалентност представља сложен и вишеаспектан однос између лексема два језика, при чему међу лингвистима и даље не постоји консензус у погледу дефиниције и операционализације. Без намере да се понуди исцрпна дефиниција може се констатовати да се лексеме два језика сматрају еквивалентним када поседују исто или релативно упоредиво семантичко и прагматичко значење, што подразумева и сличну или комплементарну комбинаторичку и контекстуалну употребу у релевантним дискурсивним окружењима. Критеријумска основа за класификацију типова еквивалентности обухвата: 1) контекст и функцију (разликујемо системску, лексикографску и преводну еквивалентност); 2) степен (апсолутна, парцијална и нулта еквивалентност); 3) узајамност (симетрична и асиметрична еквивалентност).

Осим интернационализама, додуше у знатно мањој мери, као једнозначни еквиваленти забележени су и калкови.⁸ Неопходно је нагласити да је у забележеним примерима углавном реч о калковима у оба језика, односно, и у немачком и у српском језику термини су преведени из других језика, као на пример из енглеског: *Schallwellen*, *Stimmgabel*, *Borkenkäfer* (Wohlleben, 2015, стр. 20, 41, 54) – звучни[х] талас[а], звучна виљушка, ђош-корњаци⁹ (Voleben, 2017, стр. 24, 49, 64), или из латинског: *Leberblümchen*, *Gelbhalsmaus*¹⁰ (Wohlleben, 2015, стр. 148, 170) – јетренка, жутоопрли миш (Voleben, 2017, стр. 161, 184), док за неке примере нисмо могли да утврдимо порекло калкова, али је семантичка сличност чита: *Rüsselkäfer*, *Vorwitzchen*, *Zitterpappel* (Wohlleben, 2015, стр. 83, 148, 165) – сурлаши, грзник, ђрејетљик[а] (Voleben, 2017, стр. 94, 161, 180). Осим оваквих примера, забележена је и комбинација интернационализма и калка: *Schirmakazie* (Wohlleben, 2015, стр. 14) – акациј[а]-кишобран¹¹ (Voleben, 2017, стр. 19), а забележени су и примери делимичног калкирања у семантичком погледу, где нису једнако преведени и задржани сви елементи изворног термина: *Fichtenkreuzschnabel*¹² (Wohlleben, 2015, стр. 27) – крстокљун¹³ (Voleben, 2017, стр. 32). Предност калкова у преводу (а уједно и разлог за навођење оваквих примера у раду), без обзира на њихово порекло, може се видети и на конкретном примеру у којем је, захваљујући истој слици која се крије иза два термина за означавање исте биљке, било могуће да се у потпуности оствари интенција аутора:

„Manchmal mischen sich auch gelbe oder blau-violette Blüten darunter, wie etwa des *Leberblümchens*. Es erhielt seinen Namen von den Blättern, deren Form ein wenig an die menschliche Leber erinnert. Weil die Blüten so früh im Jahr erscheinen, wird es in manchen Gegenden auch als '*Vorwitzchen*' bezeichnet.“ (Wohlleben, 2015, стр. 148)

„Понекад се међу њих умеша и жута или плавољубичаста *јетренка*¹⁴. Добила је назив по листу чији облик помало подсећа на људску јетру.

⁸ Под калковима подразумевамо врсту посуђивања када један језик посуђује одређену синтагму, сложеницу или изведеницу из другог језика при чему се сваки део дословно преведе. Због различитих особености језика калкове смо посматрали првенствено са становишта садржаја, док је форма занемарена (у једном језику је реч о сложеници/изведеници, у другом о синтагми и обрнуто).

⁹ Енгл.: *sound wave*; *tuning fork*; *bark beetle*.

¹⁰ Лат.: *Anemone hepatica*; *Apodemus flavicollis*.

¹¹ Полазимо од претпоставке да је порекло овог калка енглески језик: *Umbrella thorn acacia*.

¹² Дословни превод гласио би „смрекин крстокљун“, али је, као што видимо, у српском језику изостављен придев.

¹³ За овај пример претпостављамо да потиче из латинског језика: *Loxia curvirostra*.

¹⁴ Иако је у овом примеру изостављен део реченице, односно дошло је до ПРОМЕНЕ У СТРУКТУРИ СКУПА РЕЧИ (Chesterman, 1997, стр. 96), та чињеница неће бити узета у

Мојћносѝи ѝревођења језика сѝруке на ѝримеу (анализе) ѝревода књије Das geheime Leben der Bäume – Тајни живот дрвећа

Пошто се цветови јављају тако рано у години, у неким крајевима је зову и 'дрзник.'" (Voleben, 2017, стр. 161).

Слична је ситуација и у наредном примеру: „[...] : die Espe oder Zitterpappel. Ihr Name rührt von den Blättern her, die schon auf den kleinsten Windhauch reagieren" (Wohlleben, 2015, стр. 165). „[...] : трепетљику или јасику. Име јој потиче од листова који реагују на најмањи дашак ветра" (Voleben, 2017, стр. 180). Оно што остаје нејасно је зашто је замењен редослед термина – у немачком језику на првом месту је *Espe* – *јасика*, а на другом *Zitterpappel* – *ѝрејейѝљика*, док је у српском језику ситуација обрнута. Без обзира на то, и у фразеологизму који следи мало након наведеног примера и у српском језику се нашао одговарајући еквивалент: „Zittern wie Espenlaub" (Wohlleben, 2015, стр. 165–166) – „дрхтати као лишће јасике" (Voleben, 2017, стр. 180).

У највећем броју забележени су одговарајући еквиваленти за стручне изразе попут назива биљака, инсеката и других термина: *Ulmen und Kiefern, Vogelkirschen, Salweiden, Buchenspringgrüssler, Vogelbeere, Geißblatt, Eichenreizker, Mahronenröhrlinge, Pfifferling, Eibe, Milben, Buchfinke[n], Eichelhäher, Hallimasch, Fichtenspargel, Tannenhäher* (Wohlleben, 2015, стр. 16, 27, 28, 31, 33, 39, 51, 52, 53, 73, 82, 102, 103, 110, 111, 174) – *дресѝови и борови, дивља ѝрешиња, иве, дуквин сурлаш минер, јаребика, орлови нокѝи, храсѝове млечнице, кесѝења-сѝ[и] даришунов[аи], лисичарка, ѝиис[а], ѝриње, зеба, креја, медањача, обични безлисиаи, лешњикара* (Voleben, 2017, стр. 20, 33, 34, 37, 39, 46, 60, 62, 62, 84, 94, 114, 115, 123, 123, 189). Иако за неке термине постоје одговарајући еквиваленти у циљном језику, анализа је показала да они могу да створе проблеме када се посматра контекст (без којег, свакако, нема превода). Такав пример налазимо у еквивалентима *Weißtanne* (Wohlleben, 2015, стр. 37) – *евројск[а] јел[а]* (Voleben, 2017, стр. 44) који постаје „проблематичан" у следећем контексту: „Der langsamste Wanderer ist die Weißtanne, unsere einzige heimische Tannenart. *Ihren Namen verdankt sie der hellgrauen Rinde [...]*" (Wohlleben, 2015, стр. 174) – „Најспорији мигрант је европска јела, наша једина домаћа врста јелке. *Назив је добила ѝо светлосивој кори [...]*" (Voleben, 2017, стр. 188). Дословни превод немачког термина гласио би *бела јела*, али се такав превод налази само у аутоматски генерисаним подацима на интернету, док се у српском језику употребљавају, осим наведеног, и називи *сребрна јела* или *обична јела*¹⁵, те би било прикладније да се преводитељка одлучила за термин *сребрна јела*, којим се исказује и светла боја коре дрвета. Овако превод остаје помало нејасан, јер се говори о *евројској јели*, о којој

разматрање јер сматрамо да на тај начин никако није нанета штета преводу нити је значење оригинала измењено. Напротив, овакав потез је допринео лакшем разумевању текста, што није сигурно да би био случај да се преводитељка дословно придржавала оригинала и превела све реченичне делове.

¹⁵ Један од многих примера је портал фирме *Rasadnik Topalović* (n.d.) на коме се користе наведени називи (<https://www.topalovic.rs/>).

из назива на српском језику можемо да закључимо да је карактеристична за наш континент, али не добијамо информације о њеном изгледу, што није случај у немачком језику.

Интересантан је пример превода термина *Partnerbaum* (Wohlleben, 2015, стр. 52). Преводитељка је препознала намеру аутора у поглављу под називом *Gemeinsam geht's besser* – *Све је лакше у заједници* и наведени пример није превела као *јарџнерско дрво*, што би се у први мах и могло очекивати, већ је по аналогiji на *Partnerschaftsgesellschaft* термин превела као *орђачко дрво* (Voleben, 2017, стр. 61). Овај пример нам показује колико је језик књиге стручан не само у погледу природних наука већ и друштвених, те су и таква знања била неопходна за превођење овог дела.

Осим ситуација у којима се користе интернационализми, калкови, или за које постоје одговарајући еквиваленти, забележени су примери када се у оригиналу или у преводу у неједнакој мери употребљавају стручни термини. Тако су забележени случајеви у којима бисмо могли да констатујемо да је немачки оригинал прецизнији и стручнији од превода на српски језик, односно да је ПРОМЕЊЕН НАГЛАСАК¹⁶ у примеру „*Nadelhozsamen als Winterdepot*” (Wohlleben, 2015, стр. 27) – „семе четинара као зимницу” (Voleben, 2017, стр. 32). Иако у српском језику постоји термин *гејо*, који се користи у веома сличним значењима као и немачки *Depot*¹⁷ – „1. стовариште, складиште робе, магацин; [...]. 2. трезор, остава [...]. 3. [...]. 4. резерва, залиха [...]” (Депо, 2011, стр. 254), преводитељка се определила за неутралнији израз – *зимница*¹⁸. Суштина израза је задржана, али не и степен стручности. За немачки термин шумарства „*Zwiesel*” (Wohlleben, 2015, стр. 41) под којим се подразумева дрво које се рашља (а не сама појава рашљања), преводитељка налази решење из свакодневног живота и персонификује дрво употребом термина „близанац” (Voleben, 2017, стр. 49). Одабир ове лексеме је, с обзиром на недостатак еквивалента, адекватан, јер и сам аутор у многим примерима нагиње ка персонификацији дрвећа и жељи да дрвеће прикаже као људе. Међутим, у примеру „*durch schmerzhaftes Mikrorisse*” (Wohlleben, 2015, стр. 47) преводитељка је и лексички и стилски могла да остане верна оригиналу

¹⁶ ПРОМЕНА НАГЛАСКА је, према Честерману (Chesterman, 1997, стр. 104), семантичка техника којом се мења (смањује или повећава) нагласак, тј. у нашем случају стручност термина.

¹⁷ DUDEN „Depot” дефинише као: „1.a. [staatlicher] Aufbewahrungsort für größere Mengen von Gegenständen; Sammlager; b. Abteilung einer Bank, in der Wertsachen und -schriften verwahrt werden; c. Gesamtheit der in einem Depot aufbewahrten Gegenstände oder Bestände an Aktien, Wertpapieren u. a. 2.[...]. 3. in Geweben oder Organen gespeicherter Stoff. 4. [...]” (n.d.).

¹⁸ РМС „зимница” дефинише као: „1. храна припремљена да се троши зими. 2. зоол. в. зимовка (1)”, а термин на који се овде зоолошки реферише, *зимовка*, не одговара значењу у којем је употребљен у наведеном примеру у преводу: „1. зоол. врста птице певачице [...]” (Зимница, 2011, стр. 419).

Моїућносїи їревођења језика сїїруке на їримеру (анализе) їревода књиїе Das geheime Leben der Bäume – Таїни живот дрвећа

и да употреби префиксоид *микро-*, као што је то случај у оригиналу, те да на тај начин очува стручност језика, међутим, она се одлучује за деминутивни израз „сићушне болне пукотине” (Voleben, 2017, стр. 55). У примеру „Sind die Tiere im Zielgebiet angekommen, dann muss es die Optik richten” (Wohlleben, 2015, стр. 29) – „Када инсекти стигну до њиховог станишта, нешто мора да им привуче поглед” (Voleben, 2017, стр. 34) поново уочавамо разлике у степену експлицитности, односно стручности језика у корист немачког језика. Осим што је несвакидашњи израз *die Optik richten* замењен свакодневном синтагмом *їривући їоїлег*, у циљном језику наилазимо на ХИПОНИМИЈУ¹⁹ као једну од семантичких техника у превођењу где се немачки хипероним *Tiere* – *живоїиње* преноси хипонимом *инсекїи*. Разлог за овакву промену није јасан, али свакако можемо да нагласимо да је, поново из непознатог разлога, термин из војне терминологије *Zielgebiet*²⁰ замењен неутралним изразом *сїанишїїе*. Тако, на пример, и за термин „Schlupfwespen” (Wohlleben, 2015, стр. 107) утврђујемо да је преведен ширим појмом, односно хиперонимом „осе паразитоиде” (Voleben, 2017, стр. 120). Оваква употреба хипонимије била би оправдана у случају да за немачки термин у српском језику не постоји еквивалент који гласи *осе їоїїаїнице*.

У случајевима када преводитељка (оправдано) не налази еквиваленте за називе употребљене у оригиналу, у неким случајевима је прибегла употреби латинског назива, као у примеру „das Falsche Weiße Stängelbecherchen” (Wohlleben, 2015, стр. 193) – „паразитска гљива *Hymenoscyphus fraxineus*” (Voleben, 2017, стр. 209). Међутим, на другом месту је преводитељка изоставила латински назив који је, поред немачког, употребљен у оригиналу: „*Laccaria bicolor*, dem zweifarbigem Lacktrichterling” (Wohlleben, 2015, стр. 54) – „дводојна гљивица” (Voleben, 2017, стр. 64). Интересантно је да је брзо затим у преводу преводитељка додала уз одговарајући еквивалент за немачки термин „Springschwänze” (Wohlleben, 2015, стр. 54) и стручни назив: „скочци (*колемболе*)” (Voleben, 2017, стр. 64). Разлог за ово додавање, односно ПРОМЕНУ У СТЕПЕНУ АПСТРАКТНОСТИ²¹, није познат, јер термин ни у српском ни у немачком језику није двосмислен и њиме се означавају, као што се наводи на порталу PSSS „[v]rlo sitni (0,5–5,0, rede do 10 mm) i nežni beskrilni insekti, pokriveni sitnim dlačicama ili ljuspicaма”

¹⁹ Према Честерману и Вагнеру (Chesterman & Wagner, 2002, стр. 60), ХИПОНИМИЈА као семантичка техника представља промену у нивоу опсега појма и може да се реализује на следеће начине: а) полазни хипероним преводи се хипонимом; б) полазни хипоним преводи се хиперонимом; в) полазни хипоним преводи се другим хипонимом који је подређен истом хиперониму.

²⁰ DUDEN: „Gebiet, Fläche als Ziel militärischer Angriffe” (n.d.).

²¹ Према Честерману (Chesterman, 1997, стр. 103), ПРОМЕНА У СТЕПЕНУ АПСТРАКТНОСТИ представља преводилачку технику од апстрактнијег ка конкретнијем и обрнуто, односно, у овом случају од апстрактнијег ка прецизнијем.

(n.d.). Додавање стручног термина, тј. промену у степену апстрактности, бележимо и у следећем примеру: „Mithilfe des Myzels einer passenden Art für den jeweiligen Baum, etwa dem Eichenreizker und der Eiche, [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 51) – „Уз помоћ погодне врсте мицелијума за одговарајуће дрво, на пример у симбиози храстове млечнице и храста, [...]” (Voleben, 2017, стр. 60). Интересантно је да преводитељка, на пример, на другом месту изоставља стручни назив контактнoг инсектицида, који је иначе у употреби и у српском језику (и пољопривреди), чиме прибегава ПРОМЕНИ У СТЕПЕНУ ЕКСПЛИЦИТНОСТИ²²: „Das verwendete Mittel, *Pyrethrum*, ist ein Insektizid, [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 119) – „Употребio је инсектицид због ког су [...]” (Voleben, 2017, стр. 132). Промена у степену експлицитности забележена је и на другим местима где то није било неопходно, на пример „Kambium, die glasklare *Wachstumsschicht* zwischen Rinde und Holz” (Wohlleben, 2015, стр. 108) – „Камбијум, слој прозиран као стакло између коре и дрвета” (Voleben, 2017, стр. 121). Дакле, из оригинала је изостављена информација да је функција наведеног слоја раст дрвета. Иако и у оригиналу следи реченица у којој сазнајемо исто што и у српском језику „Овде дебло расте [...]” (Voleben, 2017, стр. 121), преводитељка (или уредник?) сматрала је да, вероватно баш због тога, није неопходно да та информација буде садржана и у појашњењу термина *камбијум*. Такође бележимо примере у којима су у преводу додати атрибути којих нема нити се на било који начин наслућују у оригиналу: „das Indische Springkraut” (Wohlleben, 2015, стр. 195) – „*несћирљиви* недирак” (Voleben, 2017, стр. 211), „Fingerhut” (Wohlleben, 2015, стр. 208) – „*блисћави* напрстак” (Voleben, 2017, стр. 223).

Иако је аутор стручњак у области шумарства, забележен је већи број примера у којима се стручна терминологија употребљава у српском језику, а не у полазном, немачком језику. Тако у оригиналу бележимо *Wildschweinbestand*, а у преводу – *популација дивље свиње*, *Umverteilungsmaschine* – *дисцирибутивна машина*, *die genetische Ausstattung* – *генетска конститиуција*, *von Botenstoffen* – *хемијских сићнала*, *Waldzustandsberichte* – *извештаји* [...] *о мониторингу* шуме, *Veranlagung* – *предиспозиција*, *Lichtbaumart* – *хелиофити*, *unterlegen* – *инфериорна*, *nach diesem Mangelstoff* – *за њом дефицићарном материјом*, *Blattgrün* – *зеленој пигменту* у листу, *Überwallung* – *регенеративним покривом*, *Baum-Jugendlichen* – *адолесценције дрвећа*, *Baumforscher* – *дендролози*, *munter* – *интензивно*, *Urtierchen* – *протозоје*, *heimisch* – *аутохтоне* (Wohlleben, 2015, стр. 26, 22, 23, 28, 30, 62, 66, 68, 104, 111, 113, 112, 119, 130, 142, 196; Voleben, 2017, стр. 31, 27, 27–28, 28, 30, 72, 76, 78, 117, 123, 125, 125, 132, 144, 157, 211).

У неким примерима забележена је КОНКРЕТИЗАЦИЈА као техника замене ширег значења неке лексеме ужим, при чему се у контексту остварује

²² Под ПРОМЕНОМ У СТЕПЕНУ ЕКСПЛИЦИТНОСТИ Честерман (Chesterman, 1997, стр. 109) подразумева промену количине информација које су садржане у оригиналу у односу на превод.

Мојћносћии љревођења језика сћљруке на љримеу (анализе) љревода књиие Das geheime Leben der Bäume – Тајни живот дрвећа

еквиваленција (Хлебед, 2017, стр. 35): „Der Speichel jeder Art ist spezifisch und kann zugeordnet werden. So gut zugeordnet, dass durch Lockstoffe gezielt Fressfeinde herbeigerufen werden können, [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 16) – „Свака врста *инсекаљи*а има специфичну пљувачку и може се тачно одредити чија је. И то тако добро да дрвеће лучењем материје која привлачи инсекте може плански призвати предаторе, [...]” (Voleben, 2017, стр. 20). У преводу је конкретизовано да је реч о свакој врсти *инсекаљи*а, док је немачки термин *Lockstoffe*, који се иначе и односи само на инсекте²³, преведен описно (*лучењем маљиерије која љривлачи инсекљи*е), а зоолошки термин *Fressfeind* преведен је термином *љредатљор*.²⁴ Иста преводилачка техника забележена је у примеру „[...] sind von Natur aus Säufer” (Wohlleben, 2015, стр. 175) где у преводу преводитељка конкретизује и не оставља дрвеће као било какве пијанце већ истиче да „[...] су... [...] по природи *водољије*” (Voleben, 2017, стр. 190). Конкретизација у односу на оригинал среће се и у примеру: „[...] , weil die kleinen Nüsschen von Fichte & Co. keine attraktive Nahrungsquelle darstellen” (Wohlleben, 2015, стр. 26–27) – „[...] , јер орашица смреке и *слични љлодови* нису привлачан извор хране” (Voleben, 2017, стр. 32). Као што видимо, немачки оригинал *Fichte & Co.*, који је прилично неодређен и могао би се сврстати у домен свакодневног говора, у српском језику је конкретизован, тј. одређено је да се ради о (смреки) *сличним љлодовима*. С обзиром на то да овде утврђујемо и промене у различитим видовима раслојавања језика – у немачком језику свакодневни говор, могли бисмо чак рећи жаргон, док у српском имамо неутрални или чак стручни језик, уочавамо да је преводитељка (свесно или не) прибегла и ПРОМЕНИ У ИНТЕРПЕРСОНАЛНОМ ОДНОСУ.²⁵ Промене у интерперсоналном односу могу се приметити и у преводу у односу на сам превод. Наиме, термин „Lichtbaumart” (Wohlleben, 2015, стр. 66, 73) у преводу се среће и као стручни термин „хелиофит” (Voleben, 2017, стр. 76), али и као „биљка светлости” (Voleben, 2017, стр. 84). Разлог за ову промену нисмо успели да утврдимо.

Недоследност у преводу налазимо у преводу скраћенице „RWTH Aachen” (Wohlleben, 2015, стр. 22, 93). Приликом првог појављивања у тексту преводитељка прибегава ПРОМЕНИ У ВИДЉИВОСТИ²⁶ и додаје фусноту

²³ Аграрни лексикон портала i.m.a. „Lockstoff” дефинише као: „-e = Ruchstoffe von Insekten zum Anlocken des Geschlechtspartners” (n.d.).

²⁴ Уз дефиницију појма „предатор” као „организам који се храни организмима друге врсте, грабљивац” (Предатор, 2006, стр. 973) стоји и ознака „биол”.

²⁵ Под ПРОМЕНОМ У ИНТЕРПЕРСОНАЛНОМ ОДНОСУ Честерман (Chesterman, 1997, стр. 110) подразумева, између осталог, мењање степена формалности, што се види на конкретном примеру.

²⁶ Према Честерману (Chesterman, 1997, стр. 112), ПРОМЕНА У ВИДЉИВОСТИ је техника која представља видљиве интервенције преводиоца попут коментара у заградама, фуснотама и сл.

са појашњењем скраћенице употребљене у оригиналу у тексту: „*Висока техничка школа Рајне-Вестфалије (прим. прев.)” (Voleben, 2017, стр. 26). Међутим, када се иста скраћеница нађе касније у оригиналу, она у преводу гласи „TWRH-а у Ахену” (Voleben, 2017, стр. 104), дакле без објашњења скраћенице, али и са необјашњивом изменом редоследа иницијала. Да ли је ово грешка, намера преводиоца коју нисмо разумели или интервенција уредника, остаје отворено питање. Свакако можемо да констатујемо да је преводитељка проблем скраћеница, за разлику од овог, веома елегантно и неприметно решила у примеру „der TU München” (Wohlleben, 2015, стр. 133) када је једноставно изоставила скраћеницу и у самом тексту употребила пун назив „са Техничког универзитета у Минхену” (Voleben, 2017, стр. 146). Скраћеница није од пресудног значаја за стил или значење превода, а мање (или нимало) пажње читалаца скреће употребом пуног назива образовне установе. Слична је ситуација и када је изостављена скраћеница за обележавање одређеног закона, чиме је смисао поруке остао непромењен: „So trat in Deutschland 1990 das Gesetz zur Verbesserung der Rechtsstellung des Tieres im bürgerlichen Recht (TierVerbG) in Kraft, [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 215) – „Тако је 1990. године у Немачкој ступио на снагу закон о побољшању положаја животиња у грађанском праву, [...]” (Voleben, 2017, стр. 231).

Посматрајући шире делове текста, а не базирајући се углавном на лексеме, уочава се низ преводилачких техника којима је преводитељка, свесно или не, прибегла. У неколико случајева бележимо ПРОМЕНУ У ДИСТРИБУЦИЈИ²⁷ и то сажимање као преводилачку технику којом преводитељка преноси компликованије реченице за превођење, на пример: „In Pflanzen, die mit Pilzpartnern kooperieren, sind doppelt so viel lebensnotwendiger Stickstoff und Phosphor zu finden wie in Exemplaren, die allein mithilfe ihrer eigenen Wurzeln in Erdreich saugen” (Wohlleben, 2015, стр. 51) – „Биљке у симбиози са гљивама садрже два пута више азота и фосфора неопходних за живот него јединке које имају само своје корење” (Voleben, 2017, стр. 60). Како можемо да приметимо, из полазног текста сажет је део „die allein mithilfe ihrer eigenen Wurzeln in Erdreich saugen” и поједностављен базирајући се само на *корење* које, заправо, у целом процесу и има кључну улогу и чиме у преводу није изостављено ништа од важних информација. У неким случајевима је пак сажимање, односно изостављање делова текста, била једина опција у случају да преводитељка не жели да интервенише уношењем фуснота, коментара и слично: „Die Hainbuche (die anders, als ihr Name vermuten lässt, mit Birken verwandt ist) [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 73) – „Граб (сродан брезе) [...]”

²⁷ Према Честерману (Chesterman, 1997, стр. 104), ПРОМЕНА У ДИСТРИБУЦИЈИ, једна од преводилачких семантичких техника, подразумева исказивање семантичког садржаја помоћу више елемената од полазног језика (проширење) или помоћу мање елемената од изворног текста (сажимање).

Моїућносїи їревођења језика сїїруке на їримеу (анализе) їревода књиїе Das geheime Leben der Bäume – Таїни живот дрвећа

(Voleben, 2017, стр. 84). Како би избегла појашњавање назива дрвета на немачком језику, преводитељка је изоставила споран део, чиме није нарушила ток текста. Промена у дистрибуцији, али уз додавање елемената, видљива је у примеру: „Sie verdanken ihren Namen [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 107) – „На немачком језику назив су добиле [...]” (Voleben, 2017, стр. 120). Да је преводитељка дословно превела оригинал, унела би забуну у текст, јер дотични назив инсекта не одражава исту слику у оба језика (*Buschhornblattwespen* – *лисне осе*), те је проширивање било прикладно и није променило количину датих информација. Овакав вид промене у дистрибуцији очит је и у примеру: „Dann hallt ein Knall wie ein Gewehrschuss durch den Wald, und der Stamm platzt entlang der Verletzungslinie wieder auf” (Wohlleben, 2015, стр. 146) – „Тада шумом одјекне прасак који звучи као хитац из пушке и дебло се распукуне дуж линије повреде, *шїїо се назива мразойучином*” (Voleben, 2017, стр. 159). Овде можемо да претпоставимо да је преводитељкина намера била да, с обзиром на то да у извесном броју случајева постоје немачки стручни термини који се не налазе у српском језику, надомести тај недостатак тако што ће на адекватном месту у српском језику употребити стручни термин. Проширивање у виду додавања информација или, боље речено, појашњења срећемо у примеру: „[...] und dringen bis tief ins Kernholz vor” (Wohlleben, 2015, стр. 64) – „[...] продиру дубоко у срчку, у *шамни дрвенасїи гео сїаабла*” (Voleben, 2017, стр. 75). Иако је *срчка* адекватан превод немачког термина *Kernholz*, преводитељка је додала појашњење појма, а затим је применила ПРОМЕНУ У КОХЕЗИЈИ ТЕКСТА²⁸, те спојила у проширену реченицу и наредну реченицу, што није био случај у оригиналу. Овакве интервенције срећу се на више места у преводу, што је интересантно, јер је немачки језик познат по дугим реченицама које се састоје из неколико зависних реченица. У том погледу можемо да кажемо да је аутор дела био прецизнији и вернији језику струке, док у преводу уочавамо да је важније да текст „тече”: „Was bei der Nahrungsmittelerzeugung die Biolandwirtschaft ist, wird im Wald mit der Plenterwirtschaft umgesetzt. Dabei sind alle Alters- und Größenstufen der Bäume innig miteinander gemischt, sodass Baumkinder unter ihren Müttern aufwachsen” (Wohlleben, 2015, стр. 216) – „Оно што је у производњи хране органска пољопривреда, то је пребирно газдовање у шуми, где су све старосне групе и величине међусобно тесно повезане, тако да потомство расте испод својих родитеља”²⁹ (Voleben, 2017, стр. 233). Интервенције на нивоу

²⁸ Према Честерману (Chesterman, 1997, стр. 98), ПРОМЕНА У КОХЕЗИЈИ ТЕКСТА је синтаксичка техника којом се врше промене унутар текста попут елипси, супституција, али и промена у виду врста и сложености реченица.

²⁹ Осим наведене технике, на овом примеру можемо да уочимо и ПРОМЕНУ У НИВОУ као синтаксичку технику: *Nahrungsmittelerzeugung* – *їроизводњи хране*, *Biolandwirtschaft* – *орїанска їољойпривреда*, *Plenterwirtschaft* – *їребирно їаздовање*. Ова техника под којом

техничке организације текста попут подела текста у пасусе, уочавају се на два места у преводу (Wohlleben, 2015, стр. 105, 216 – Voleben, 2017, стр. 117, 232). Разлог за примену ове технике, ПРОМЕНЕ У КОХЕРЕНТНОСТИ³⁰, не налазимо.

На бројним местима у преводу бележимо ПРОМЕНУ У СТРУКТУРИ ТЗВ. ПОДРЕЧЕНИЦЕ, синтаксичку технику под којом Честерман (Chesterman, 1997, стр. 97) подразумева промене унутар саме реченице, попут промене редоследа реченичних делова, на пример: „Welche Baumarten dort Fuß fassen können, hängt von der Art und Häufigkeit des Hochwassers ab” (Wohlleben, 2015, стр. 186–187) – „Од врсте и учесталости поплава зависи које би се врсте дрвећа могле тамо настанити” (Voleben, 2017, стр. 202) или „Keine Frage, würde man die nun in Ungnade gefallen Nadelbäume heraus sägen, so ginge die Urwaldentwicklung vielleicht ein wenig schneller voran” (Wohlleben, 2015, стр. 212) – „Нема сумње да би развој прашуме можда мало брже напредовао ако би се сада посекали четинари који су пали у немилост” (Voleben, 2017, стр. 228). Овакво распоређивање реченичних делова не утиче на преношење информација, али сигурно да доприноси бољем утиску који оставља на читаоца. Ради бољег утиска преводитељка у појединим случајевима прибегава и ПАРАФРАЗИ, односно „[...] замен[и] реченице у изворнику одговарајућом реченицом у преводу када истиносна вредност реченице остаје непромењена, уз могућност да се промени конотација а задржи референција” (Хлебед, 2017, стр. 60). Другим речима, преводитељка је на одређеним местима поједноставила изворну реченицу и уједно прибегавајући и изостављању, пренела суштину: „Sie starten lieber gleich ganz oben und lassen ihre klebrigen Samen zu diesem Zweck von Drosseln an Kronenzweige kleben, wenn die Vögel ihren Schnabel daran wetzen” (Wohlleben, 2015, стр. 150) – „Оне радије крећу одозго, када дрозд чисти кљун о гране крошње и остави њено лепљиво семе” (Voleben, 2017, стр. 163). Како се и на први поглед може видети, реченица у српском језику је краћа, а преводитељка је пренела суштину како би реченица била лако разумљива. Описни превод, односно парафраза, био је неопходан у примеру „Ein untrügliches Zeichen sind die Angstreiser am Stamm, kleine Zweigbüschel, [...]” (Wohlleben, 2015, стр. 66) – „Несумњив знак су успавани избојци на деблу услед стреса, жбунићи грана [...]” (Voleben, 2017, стр. 76).

Честерман (Chesterman, 1997, стр. 99) подразумева промене у језичком нивоу условљена је најчешће разликама у структури језичких система, попут склоности немачког језика ка сложеницама, што у српском језику није случај. Овакве примере нисмо анализирали у раду, иако превод обилује њима, јер су иманентна особина одговарајућег језика. Такође, осим овога, у наведеном примеру бележимо и употребу стручнијег термина у српском језику: *Baumkinder* – *појшомсйво*, али и хипонимију: *unter ihren Müttern* – *исшод својих рогийшља*.

³⁰ ПРОМЕНУ У КОХЕРЕНТНОСТИ Честерман (Chesterman, 1997, стр. 111) убраја у прагматичке технике. Реч је о промени у вези са организацијом информација у тексту, те подели текста у одломке.

Мојућносџи иревођења језика сџируке на иримеру (анализе) иревода књије Das geheime Leben der Bäume – Тајни живот дрвећа

Термин из области шумарства *Angstreiser*³¹ нема одговарајући еквивалент у српском језику. Стога је преводитељка описала значење овог термина, иако је и одступила од самог значења термина: додала му је придев *усџавани*, што нити у дефиницији појма, нити у самом термину на немачком језику није садржано, а чињеницу да ти *избојци* израстају услед страха (од пропадања), заменила је *сџиресом*. Свакако, уколико постоји бојазан за сопствену егзистенцију, то се може сматрати и великим извором стреса, те би се на тај начин могао оправдати овакав одабир лексема, али не и потпуно разумети.

Закључак

На основу анализе применом метода дескриптивне и контрастивне анализе утврдили смо да је приликом превођења књије *Das geheime Leben der Bäume – Тајни живот дрвећа* преводитељка на различите начине решавала проблеме превођења стручних термина. С једне стране имамо случајеве у којима за одговарајући термин немачког језика постоји еквивалент у српском језику, при чему тај еквивалент може бити интернационализам, калк или једноставно одговарајућа лексема у српском језику (што, како смо видели на примеру *евројске јеле*, може да буде и проблематично). С друге стране, забележени су и анализирани репрезентативни примери случајева када је преводитељка, свесно или не, морала да посегне за неком од преводилачких техника како би пренела поруку читаоцима. Већину тих техника налазимо описане код Честермана и реч је о синтаксичким (ПРОМЕНА У КОХЕЗИЈИ ТЕКСТА, ПРОМЕНА У НИВОУ, ПРОМЕНА У СТРУКТУРИ ТЗВ. ПОДРЕЧЕНИЦЕ, ПРОМЕНА У СТРУКТУРИ СКУПА РЕЧИ), семантичким (ПРОМЕНА НАГЛАСКА, ХИПОНИМИЈА, ПРОМЕНА У СТЕПЕНУ АПСТРАКТНОСТИ, ПРОМЕНА У ДИСТРИБУЦИЈИ) и прагматичким техникама (ПРОМЕНА У СТЕПЕНУ ЕКСПЛИЦИТНОСТИ, ПРОМЕНА У ИНТЕРПЕРСОНАЛНОМ ОДНОСУ, ПРОМЕНА У ВИДЉИВОСТИ, ПРОМЕНА У КОХЕРЕНТНОСТИ). Неке од техника које смо утврдили да је преводитељка користила, попут КОНКРЕТИЗАЦИЈЕ И ПАРАФРАЗЕ, пронашли смо описане код Хлебеца.

Након урађене анализе и утврђених техника можемо да констатујемо да, као што је изнето у раду, у бројним случајевима преводитељка није имала избора него да примени неку технику или је пак одабир одговарајуће технике показао преводитељкино умеће и сналажљивост. Такође, забележени су и наведени и случајеви у којима примена одређене технике није била нужна или они који нису били адекватни или чија је употреба упитна и не може се

³¹ Лексикон портала Wissen.de „Angstreiser” дефинише као: „Notreaktion eines durch Umwelteinflüsse geschädigten Baumes. Nach Absterben von Trieben entwickeln sich Angsttriebe als Ersatz- und Regenerationstriebe aus Seitensprossanlagen; Angsttriebbildung führt zu buschförmigen Verzweigungsgebilden” (n.d.).

утврдити разлог њене употребе. Свакако оно што можемо да констатујемо јесте да је, упркос проблемима који могу да настану приликом превођења оваквог дела – дела које обилује стручним терминима – преводитељка успела да оствари циљ – да се књига чита попут романа, уз врло мало ометања у виду појашњења или нејасноћа. Како је овде реч о популарнонаучном дискурсу, анализирани превод пружа бројне могућности и за даља истраживања, од којих нека могу да иду у правцу испитивања начина персонификовања шуме и дрвета у оригиналу и адекватности таквог персонификовања у преводу. Такође, интересантно би било испитати и друга два романа, односно преводе романа истог аутора на српски језик и могућности превођења језика струке у њима, с обзиром на чињеницу да је реч о другој преводитељки. Осим тога, преводилачке технике анализирани у овом раду могу да се примене односно анализирају и у другим делима прожетим језиком струке, и када није реч о језику шумарства, што отвара још праваца за упоредна и интердисциплинара истраживања.

Извори ирађе

Wohlleben, P. (2015). *Das geheime Leben der Bäume*. München: Ludwig Verlag.
Voleben, P. (2017). *Tajni život drveća*. Beograd: Laguna.

Литература

- Депо. (2011). У: М. Вујанић, Д. Гортан-Премк, М. Дешић, Р. Драгићевић, М. Николић, Љ. Ного, В. Павковић, Н. Рамић, Р. Стијовић, М. Радошевић-Тешић и Е. Фекете (ур.), *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Зимница. (2011). У: М. Вујанић, Д. Гортан-Премк, М. Дешић, Р. Драгићевић, М. Николић, Љ. Ного, В. Павковић, Н. Рамић, Р. Стијовић, М. Радошевић-Тешић и Е. Фекете (ур.), *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Предатор. (2006). У: И. Клајн и М. Шипка, *Велики речник сјраних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Хлебед, Б. (2017). *Преводилачке шехнике и шосиуици*. Београд: Чигоја штампа.
- Abies Alba. (n.d.). У: *Rasadnik Topalović*. Преузето 29. марта 2025. са: <https://www.topalovic.rs/abies-alba.html>
- Angsttrieb. (n.d.). У: *Wissen.de*. Преузето 6. априла 2025. са: <https://www.wissen.de/lexikon/angsttrieb>
- Chesterman, A. (1997). *Memes od translation: The spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: J. Benjamins.
- Chesterman, A., & Wagner, E. (2002). *Can theory help translators? A dialogue between the ivory tower and the wordface*. Manchester: St. Jerome.
- Collembola – skoćci ili skokuni. (n.d.). У: PSSS. Преузето 30. марта 2025. са: <https://www.psss.rs/forums/topic/collembola-skokci-ili-skokuni>

Мојћносћии љревођења језика сћйруке на љпримеру (анализе) љпревода књиие *Das geheime Leben der Bäume* – Тајни живот дрвећа

- Depot. (n.d.). У: *DUDEN*. Преузето 28. марта 2025. са: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Depot>
- Deutscher Forstverein e.V. (n.d.). *Forstliches Glossar*. Преузето 27. марта 2025. са: <https://www.forstwirtschaft-in-deutschland.de/waelder-entdecken/forstliches-glossar>
- Kostić-Tomović, J. (2017). *Savremena nemačka leksikografija*. Beograd: FOKUS – Forum za interkulturnu komunikaciju.
- Lockstoffe. (n.d.). У: *i.m.a.* Преузето 30. марта 2025. са: <https://www.ima-agrar.de/wissen/agrilexikon/lockstoffe>
- Löffler, H. (2005). *Germanistische Soziolinguistik*. 3., überarbeitete Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co.
- Pavlović, N. (2015). *Uvod u teorije prevođenja*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
- Radovanović, M. (2003). *Sociolingvistika*, treće izdanje. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Veith, W. H. (2005). *Soziolinguistik*. 2., überarbeitete Auflage. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co. KG.
- Zielgebiet. (n.d.). У: *DUDEN*. Преузето 28. марта 2025. са: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Zielgebiet>

Mirjana J. ZARIFOVIĆ GRKOVIĆ

Ivana D. PAJIĆ KOPILOVIĆ

University of Novi Sad

Faculty of Philosophy

Department of German Studies

Novi Sad (Serbia)

Possibilities of Translating Specialized Language:
An Analysis of the Translation of the Book *Das geheime
Leben der Bäume* – *Tajni život drveća*

Summary

This study examines the Serbian translation of Peter Wohlleben's *The Hidden Life of Trees* into Serbian (*Tajni život drveća*, 2017). Originally published in 2015 as *Das geheime Leben der Bäume*, the book blends popular science with specialized forestry terminology, creating both linguistic and methodological challenges for translation. The main objective of this research is to systematically analyse the translation strategies and techniques used to render domain-specific terminology into Serbian. Framed within contrastive linguistics and translation studies, the study adopts an integrative methodological approach that combines descriptive and contrastive analyses. The corpus comprises 171 lexemes identified in both the German original and the Serbian translation. Through the examination of selected examples, the study evaluates the appropriateness and consistency of the applied strategies.

The analysis reveals that the translator encountered various linguistic and terminological difficulties. Although Serbian equivalents exist for many German technical terms—often as internationalisms, calques, or established lexical units—their use is not always straightforward, complicating direct equivalence. Consequently, a range of translation techniques was employed to preserve both terminological accuracy and textual clarity. Following Chesterman's typology, these strategies are grouped into three categories: syntactic (cohesion change, level shift, clause structure change, unit shift), semantic (emphasis change, hyponymy, abstraction change, distribution change), and pragmatic (explicitness change, interpersonal change, visibility change, coherence change). In addition, procedures such as concretization and paraphrasing, as described by Hlebec, were also applied.

The findings indicate that the translator frequently resorted to specific techniques, demonstrating considerable professional competence and methodological sensitivity. At the same time, certain choices appear debatable, underscoring the complexity of specialized translation. Despite these terminological challenges, the translation largely fulfills its purpose: the text reads fluently and remains accessible, requiring only occasional clarifications. The Serbian version thus contributes to disseminating specialized knowledge to a broader audience and serves as a valuable case study of typical challenges and solutions in technical translation.

Keywords: translation techniques; translation studies; specialized terminology; forestry language; German; Serbian.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторско-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).